

DEĞİŞİM SÜRECİNDE SAMANCIOĞLU CÂMİİ HAZİRESİNDEKİ (CUMA OVASI-İZMİR) OSMANLI MEZAR TAŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**Dr. Öğr. Üyesi Refet Yalçın BALATA ***, refet.yalcin.balata@hotmail.com

DOI: 10.47525/ulasbid.800024

Özet

Menderes çok eski bir tarihi geçmişe sahiptir. Tarih boyunca birçok orduya savaş öncesi toplanma yeri görevi yapmıştır. Cem Arapça toplanma demektir. Bundan dolayı buraya ‘Cem Ovası’ denmiştir. İzmir’in işgalden kurtulduğu 1922 yılında “Cuma Ovası” adını almıştır. Daha sonra 1988 tarihinde adı Menderes olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de bu isimle bilinmektedir. İlçe merkezinde çok sayıda tarihi eser mevcuttur. Genellikle cami kalıntıları göze çarpar. Bunlar arasında yıkıntı halindeki Kasımpaşa Câmii, Cüneyt Bey Câmii ve bu çalışmamızda haziresindeki mezar taşlarını ele aldığımız Samancıoğlu Câmii sayılabilir. En bakımlısı Samancıoğlu Câmii’dir. Câmiler Anadolu sosyal yaşamının önemli bir parçasıdır. Birlikte kılınan namazların, yapılan duaların önemi büyüktür. Câmi hazireleri de bulunduğu yöredeki önemli kişilerin gömüldükleri yer olmaları bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Tarihin birer vesikası olan mezar taşları aynı zamanda toplumsal bellek açısından da önem taşımaktadır. Ancak günümüzde birçok mezar taşı insani ve doğal faktörlere yenik düşmektedir. Bunlardan biri de Samancıoğlu Câmii haziresinde yer alan tarihi Osmanlı mezar taşlarıdır. Çalışmada değişim sürecinde olan toplam 39 mezar taşı incelenmiştir. Mezarların tipi, ölçüleri, cinsi, yazı türü, süsleme özellikleri güncel fotoğraflarıyla birlikte kayıt altına alınmış, ölenlerin cinsiyetleri belirtilmiştir. Değişim sürecindeki bu mezar taşlarının güncel haliyle kayıt altına alınmasının hem yerel tarih hem de toplumsal bellek ve toplumsal tarih araştırmalarına katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Samancıoğlu, Hazire, Mezar taşları, Osmanlı, Menderes.

*Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi

Çalışmaya katkılarından dolayı Dr.Öğr.Üyesi Ertan Daş’a, Araş.Gör. Ender Özbay’a ve Melike Yurdağül’e teşekkür ederim.

Makale Geliş Tarihi: 25.09.2020 Makale Kabul Tarihi: 25.11.2020

A STUDY ON OTTOMAN GRAVESTONES IN THE GRAVEYARD OF SAMANCIOĞLU MOSQUE IN THE CHANGE PROCESS (CUMA OVASI-SMYRNA)**Abstract**

Menderes has a very old historical background. Throughout history, it has served as a pre-war meeting place for many armies. Cem means gathering in Arabic. For this reason, it was called "Cem Ovası". It was named "Cuma Ovası" in 1922, when Izmir was liberated from occupation. Later, its name was changed to Menderes in 1988. Today it is known by this name. There are many historical monuments in the district center. Mosque ruins are usually noticeable. Among these are Kasımpaşa Mosque in ruins, Cüneyt Bey Mosque and Samancıoğlu Mosque, whose gravestones are discussed in this study. The most well-kept is Samancıoğlu Mosque. Mosques are an important part of Anatolian social life. Prayers performed together are of great importance. The graveyards of the mosque are also of particular importance in that they are the places where important people in the region are buried. Gravestones, which are documents of history, are also important in terms of social memory. However, many gravestones today succumb to human and natural factors. Some of these are historical Ottoman gravestones in the graveyard of Samancıoğlu Mosque. In this study, a total of 39 gravestones in the process of change were examined. The type, size, writing type, ornamentation features of the graves were recorded together with their current photographs, and the gender of the deceased was specified. It is thought that recording these gravestones in the process of change in their current form will contribute to both local history and social memory and social history research.

Keywords: Samancıoğlu, Graveyard, Gravestones, Ottoman, Menderes.

Giriş

Eski dönemlerin en büyük kehanet merkezi olan Klaros'un yanı başında bulunan Menderes Bölgesi tarih boyunca Pers, Yunan, Roma ve Bizans dönemlerinde önemli bir yerleşim alanı ve orduların karargâh kurdukları bir yerdi. 1467 tarihli tahrir defterinde adı Cumaovası olarak geçmektedir (Kütükoğlu, 2000: 67). 1890 salnamesinde adı "Cumaâbâd" şeklinde belirtilmektedir (Telci,2003: 12). Daha sonra 1988 tarihinde de adı Menderes şeklinde değiştirilir.

Samancıoğlu Câmii, Türkan Acar tarafından mimari ve süsleme özellikleri açısından değerlendirilmiştir (Acar, 2011). Daha sonra Acar (2019) tarafından aynı mezar taşlarının transkripsiyonu ve bezeme repertuarları değerlendirilmiştir. Söz konusu makalede mezar taşlarının fotoğrafları küçük ve merak edenin okuması güçtür. Acar bu makalesinde muhtemelen 2011 yılı

çalışmasında çekmiş olduğu fotoğrafları kullanmış olsa gerek ki bu gün yazarın makalesinde belirtmiş olduğu 70 adet mezar taşı bulunmamaktadır. Bizim yaptığımız araştırmada 39 adet mezar taşı tespit edilmiştir. Aynı şekilde yazarın makalesinde serpuşlara yer verilmiş olsa da günümüzde hazirede bunlar bulunmamaktadır. Bu da mezar taşlarının hızlı bir değişim geçirdiğini açık biçimde göstermektedir. Daha önce Bergama Müzesi mezar taşları hakkında Ustura ile birlikte (Balata ve Ustura:1990) tarafımızdan yapılmış bir araştırmada da mezar taşlarının gerek doğal gerekse insani faktörler nedeniyle hızlı bir şekilde değişim geçirdikleri görülmüş ve anlaşılmıştır.

Bu araştırmada değişim sürecinde olan Samancıoğlu Câmii haziresinde bulunan, zamanın şartlarına direnerek okunabilecek durumdaki 39 adet Osmanlı mezar taşı okunmuş ve fotoğraflanmıştır. Araştırma kapsamında hazire içindeki 39 mezar taşı olabildiğince teferruatlı şekilde incelenmiştir. Mezarların tipi, ölçüleri, cinsi, yazı türü, cinsiyeti, süsleme özellikleri güncel fotoğraflarıyla birlikte kayıt altına alınmıştır. Metin içinde kullanılan yazı türleri (mezar taşlarında kullanılan yazı türleri için bk., Derman, 1975: 308), mezar taşlarının cinsleri ve boyutları açısından değerlendirilmiştir.

Değişim Sürecindeki Samancıoğlu Câmii Haziresindeki Mezar Taşları

KATALOG

1)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 117cm x 38cm x 5cm, ayakucu taşı: 40cm x 30cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Rika.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen sivri kemerli başucu taşı. Alınlık kısmı kitabelikten yuvarlak bir kemerle ayrılmıştır. Kenarları ince şeritli kartuşlarla belirlenmiş, sağa doğru eğimli kabartma tekniği ile yazılmış yedi satırdan meydana gelmektedir. Alınlık kısmında iki yana doğru sarkan lâle motifi yer almaktadır. Ayakucu taşı düzdür. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Burada verilen hicrî ve

Foto:1

rûmî tarihler birbiriyle eşleşmemektedir.

Kitabe metni:

Hüdâ bâki 4 zi'l-hicce 1339 (9 Ağustos 1921)

Cumaovalı merhum hacı

Mustafa Asım Efendi

Refikası ve Mustafa Şaban

Ağa kerimesi Şefika Hanım

Ruhu için fâtiha

26 Temmuz sene 1337(26 Temmuz 1921)

2)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı:130cm x 33cm x 6cm,
ayakucu taşı: 112cm x 31cm 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Tâlik.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Lâhit türü mezar.
Ayakucu taşında alınlık ve kitabelikdekoratif süsleme karakterli bir kemerle ayrılmıştır. Kabartma tekniğiyle yazılmış, ince şeritle çerçevelenmiş dikdörtgen çerçeve (kartuş) içine yerleştirilmiş sekiz satırdan meydana gelmektedir. Tarih kısmında Hicri ve Rumi olarak iki tarih yer almaktadır. Ancak bu tarihler miladi olarak birbiriyle eşleşmemektedir. Sivri kemerli alınlık iki yandan koçboynuzu motifiyle hareketlendirilmiş ve içi lale (lâle) motifleri ile doldurulmuştur. Ayakucu taşı: Bitkiye benzer bir görünümde verilmiş ve içi kandil motifi ile doldurulmuştur (Kalfazade ve Ertuğrul, 1989: 5). Lahit türü bir mezardır.

Foto: 2

<p>Kitabe metni: Huve'l-hayyü'l-bâki Cumaovalı merhum Hacı Mustafa Asım Efendi kerimesi Rodoslu Ali Bey Zevcesi Binnaz Hanımın Ruhuna fâtiha 7 şevval sene 1336 (M.16 Temmuz 1918) 26 Temmuz Pencşenbesene 1333 (M. 26 Temmuz 1917, Perşembe).</p>	
<p>3) Tipi: Şâhide Ölçüleri: Başucu taşı:102cm x 25cm x 4cm, ayakucu taşı: 102cm x 25cm x 4cm. Cinsi: Mermer. Yazı türü: Rika. Cinsiyeti: Erkek. Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı başucu taşı. Düz çerçevesiz yerleştirilmiş dokuz satırdan meydana gelen bir kitabe ile doldurulmuştur. Tekne şeklindeki ayakucu taşı gibi bunda da hiçbir süsleme yoktur. Kitabe metni: Huve'l-bâki Bir nefestir kişinin ömrü ne mertebe yaşasa Usul-ü ömre o kadar olmamalı dildâde Pençe-yi himmet-i ecelden bulamaz kimse reha Her doğan üzölmek için olmalıdır âmâde Sabık İzmir komodoru</p>	 <p>Foto: 3</p>

<p>Miralay Fâik Bey Ruhuna fâtiha 18 Teşrin-i evvel sene 1925.</p>	
<p>4) Tipi: Şâhide. Ölçüleri: Başucu taşı: 126cm x 38cm x 5cm, ayakucu taşı: 102cm x 32cm x 5cm. Cinsi: Mermer. Yazı türü: Rika. Cinsiyeti: Erkek. Süsleme özellikleri: Üçgen alınlıklı prizmatik bir mezar taşıdır. Gövdenin bir yüzünde, kaidenin iki yüzü yazı için ayrılmış; gövdenin yan yüzünde üzüm salkımı motifi yer almaktadır. Gövdenin ön yüzünde yer alan kitabe metni, oryantalist üslûpta bir sivri atnalı kemer içinde verilmiştir.</p> <p>Kitabe metni:</p> <p>Geçme ey zâir Bu kabre ihtiram et ver Selam sahibi etmişti İnsaniyete çok ihtiram İsmi Saffet kalbi saf İdi riyadan hileden Hüsn-ü ahlakıyla hem kesb Eylemişti nîk-nâm Hakperest idi vatanperver Severdi milleti almadı Lakin sabıktan meramı üzere kâm Sekte-yi kalp ile etti ansızın terk-i cihan Genç iken habka (habken) (حبکا) şeklinde yazılması gerekirken حبقا olarak yazılmış. (Bk.</p>	 <p>Foto: 4</p>

Redhouse, 1978) felek ömrüne vermiştir hitam
Geldi bir er fevtine olsun dedi tarih-i tam
Saffetine (kırılmış okunamadı) eyle
İlahi (Kırık okunamadı) makam
Hicri 1345
(sol yan)
Nevşehirli zade Saffet Bey
Ruhuna fâtiha
Tarih-i vefatı 8 Haziran 1927.
Yapan İbrahim Ethem İzmir

5)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 158cm, ayakucu taşı:
143cm.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Döner yüzeyli
kitabeliği (Çakmak ve Daş, 2013: 241-245)sivri bir
kemerle ayrılmış çerçevesi ince kartuşlar arasına
kabartma tekniği ile yerleştirilmiş on satırdan
oluşmakta; üzerinde herhangi bir süs
bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Bâki ancak Allah'tır

Hakperestim arz-ı ihlas istediğim

Dergâh bir

Bir ser nefes ayrılmadım tevhitlen

Allah bir

Cumaovalı el-hac

Mustafa Âsım Efendi

Râmîgâh-1(Ârâmîgâh. (آرامگاه) (Bk. Steingass,
1998: 32)

Foto: 5

<p>maneviyesidir 16 safer sene 1317(16 Haziran 1899) 16 Haziran 1315 (4 Haziran 1315 olmalı)</p>	
<p>6) Tipi: Şahide. Ölçüleri: Başucu taşı: 154cm, ayakucu taşı: 145cm. Cinsi: Mermer. Yazı türü: Rika. Cinsiyeti: Erkek. Süsleme özellikleri: Döner yüzeyli. Kitabeliği sivri bir kemerle ayrılmış, çerçeveli ince kartuşlar arasına kabartma tekniğiyle yerleştirilmiş on bir satır bulunmaktadır. Üzerinde herhangi bir süs yoktur. Kitabe metni: Huve'l-hayy Hacı Mustafa Âsım Efendi ..... Eyleyip dar-ı bekaya hicret Bi'l-umum ailesi ahbabı Oldular gark-ı yeis ü mihnet Yaşadı sade yirmi bir yıl Akıbet erdi nida-yırahl Müddet-i ömrü ile tarihi Gitti genç Süleyman Saffet Ruhuna fâtiha. Yevm-i cuma sene 1327 (1909)2 Mart sene 1325</p>	 <p>Foto: 6</p>

7)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 113cm x 28cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Tâlik.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı, çerçevesi ve ince kartuşlar arasında yerleştirilmiş, sağa doğru eğimli kabartma tekniği ile yazılmış sekiz satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe Metni:

Huve'l-bâki sene 1305 (1887)

Bu cihan bağında asla kimse ummasın vefa
Nev-civan ömrüm yetirdim görmedim hiçbir
safa

Genç yaşında derde düştüm çare yok
dermanıma

Eyledim rihlet cihandan mağfiret kılın hüda

Koca Veli Ağa'nın oğlu Ahmet Ağa'nın

Hasan Ali Ağa'nın rızaenli'l-lahi ruhuna

fâtiha.

Foto: 7

8)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 100cm x 26cm x 6cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı, çerçevesiz, düz, sağa doğru eğimli kabartma tekniğiyle yazılmış beş satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe Metni:

Huve'l-hayy sene 1289 (1872)

Koca Veli

Oğlu

Koca Ahmet

Ruhuna fâtiha.

Foto: 8

9)

Tipi: Şâhide

Ölçüleri: Başucu taşı: 60cm x 26cm x 4cm

Cinsi: Kalker.

Yazı türü: Nesih.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı çerçevesiz, kabartma tekniğiyle yazılmış, düz üç satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-hayy sene 1269 (1852)

Mustafa oğlu (Ölen kişinin adı, fotoğrafta da görülebileceği üzere, yazılı değildir. Kimliği ile

Foto: 9

İlgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır).

Ruhuna.

10)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 65cm x 30cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı, kabartma tekniğiyle yazılmış çerçevesiz, düz, dört satırdan oluşmakta; üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Sene 1300 (1882)

Diloğlu

Ahmet oğlu

Ahmet ruhuna.

Foto:10

11)

Tipi: Şâhide, döner yüzeyle.

Ölçüleri: Başucu taşı: 102cm, ayakucu taşı: 102cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: âlik.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Silindir formundadır. İlk satırı ters yerleştirilmiş bir damla motifi içine yazılan tarihten oluşmaktadır. Çerçevesiz satırlar hafif sağa eğimli kartuşlar arasına yerleştirilmiş, kabartma tekniği ile yazılmış yedi satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Foto: 11

Kitabe metni:

Sene 1320 (1902)

Dört günlük bir kuş idim uçtum

Ölüm ayırdı anam ile babamdan

Müteveffa Hacı Mustafa Âsım Efendi

Hafidi İzmir komodoru bahriye

kaimmakamı

Fâik Bey'in mahdumu Mustafa Âsım

Ruhuna fâtiha.

12)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 100cm x 35cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Rika.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı, çerçevesiz, kabartma tekniği ile yazılmış kartuşlar arasında yerleştirilmiş altı satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Hüda bâki 4 Temmuz sene 1334 (4 Temmuz 1918)

Cumaovalı merhum

Hacı Efendi hafidi

Müezzin-zâde Ali Bey

Mahdumu Ali Kemal Efendi

Ruhu için fâtiha.

Foto: 12

13)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 104cm x 31cm x 4cm, ayakucu taşı: 95cm x 31cm x 4cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Rika.**Cinsiyeti:** Erkek.**Süsleme özellikleri:** Tekne formunda, ay-yıldızlı alınlıklı, kitabeliği ayrılmamış, hafif sağa eğimli kazıma tekniğiyle yazılmış sekiz satırdan oluşmakta; üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Ayakucu taşı da tekne formunda, kazıma tekniği ile bitkisel süslemeli ve çerçeveslidir.

Kitabemetni:

Huve'l-bâki

Çeşm-i ibret-bînî ile zâir nazar kıl makbere

İhtişam-ı ma-sivaya aldanıp olma sefil

Ya oku bir fatiha şâd et ruh-u mü'mini

Ya dikilme taş gibi başımda bâr olma çekil

Müezzîn-zâde Ali Bey

Ruhuna fâtiha

1929.

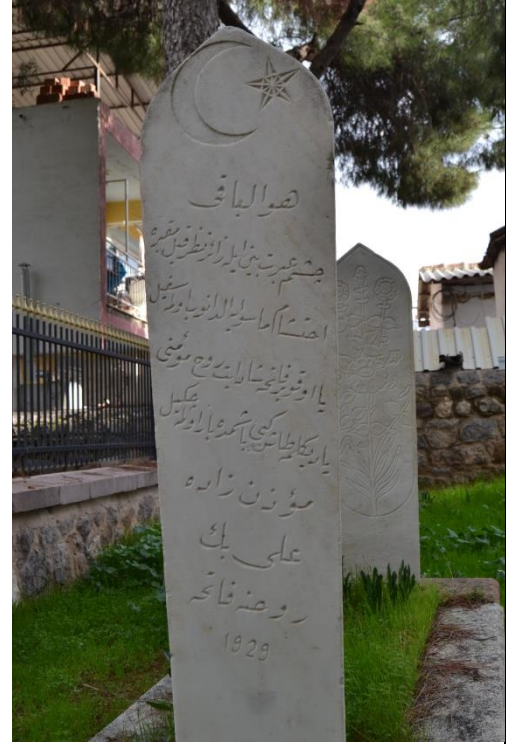

Foto: 13

14)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 105cm x 39cm x 6cm, ayakucu taşı: 81cm x 34cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Bir saksıdan yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir. Alınlık ve kitabelik bölümleri bir yuvarlak kemerle birbirinden ayrılmıştır. Kabartma tekniği ile yazılmış, sağa doğru eğimli yedi satır, düz silmelerle belirlenmiş kartuşlar içine yerleştirilmiştir.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt sene 1312 (1894)

Ya ilahi gelmişim divanına rahm et bana

Meskenim kıl lütfun ile cenneti ya rab

Çün ecel erişti geldi tar ü mar etti

Razıyım el-hükmü'l-lah bu imiş emri bana

Balcı oğlu Ali'nin kerimesi Fatma Hanım

Ruhuna fâtiha.

Foto: 14

15)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 101cm x 25cm x 7cm, ayakucu taşı: 94cm x 30cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü:Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kabartma tekniği ile yazılmış, hafif sağa eğimli altı satırdan oluşmakta ve üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Tekne formundaki ayakucu taşı düz ve üzerinde süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-bâki sene 1285(1868)

İlahi ravza-yıcenan

Eyle makamın hemin

Balcı oğlu Ali'nin

Oğlu Mustafa ruhuna

fâtiha.

Foto: 15

16)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 96cm x 27cm x 6cm.

Cinsi: Mermer

Yazı türü: Tâlik.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı, kabartma tekniği ile yazılmış, sağa doğru eğimli, sekiz satır, düz silmelerle belirlenmiş kartuşlar içine yerleştirilmiştir. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kitabe Metni:

Huve'l-baki sene 1214 (1799)

Ah ile zâr kılarım gençliğime doymadım

Hasreten fani cihanda tûl ömür sürmedim

Derdime derman aradım bir ilacın bulmadım

Takdir-i Mevla böyle imiş ta ezelden bildim

Koca Veli oğlu Ahmet'in

Oğlu Mehmet rızaenli'l-lahi ruhuna

El-fatıha.

Foto: 16

17)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 80cm x 27cm x4cm.**Cinsi:** Kalker.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı hafif sağa eğimli kabartma tekniği ile yazılmış dört satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe Metni:

Huve'l-hayy sene 1301(1883)

Menteşeli oğlu

Mehmet'in ruhuna

fâtiha.

Foto: 17

18)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 60cm x 23cm x 7cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kabartma tekniğiyle yazılmış dört satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt sene 1253(1837)

Kara Ahmet oğlu

Mehmet ruhuna

fâtiha.

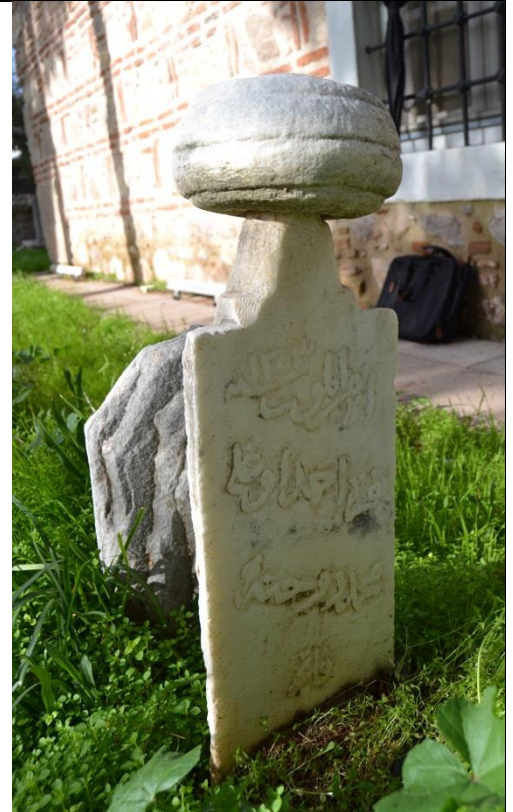

Foto: 18

19)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 57cm x 23cm x 7cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kitabeliği çerçeveli kabartma tekniğiyle yazılmış dört satır, silmelerle belirlenmiş kartuşlar içine yerleştirilmiştir. Üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-hayy sene (okunmuyor)

Didelü oğlu merhum

Mustafa'nın

Ruhuna fatiha

(tarihsiz)

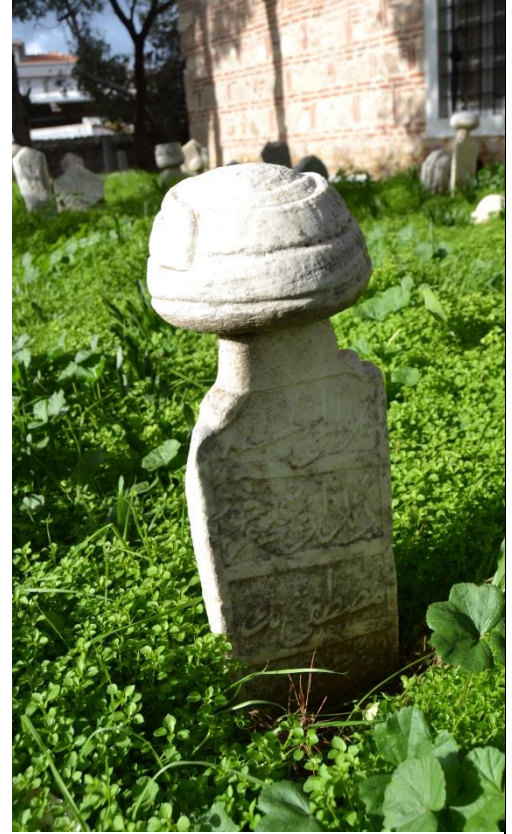

Foto: 19

20)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 60cm x 46cm x 4cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Kitabelik yuvarlak bir kemer ve ona teğet uzanan düz bir şerit ile ayrılmıştır. Alınlık kısmının sol tarafında dilimli kubbeli ve tek minareli bir cami, sağ tarafında bir bina tasviri yer almaktadır. Kitabelikte silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş kabartma tekniğiyle yazılmış dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır.

Foto: 20

Kitabe metni:

Huve'l-muin sene 1254(1838)

Murtaza kızı merhume

Ümmü ruhuna

fâtiha.

21)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 57cm x 40cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti:(Belli değil).

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen üçgen alınlıklı başucu taşı. Kitabelik, yuvarlak bir kemer ile ve ona teğet düz bir şeritle alınlıktan ayrılmıştır. Alınlık barok karakterli yapraklarla doldurulmuştur. Kitabelik düz yerleştirilmiş ve kabartma tekniği ile yazılmış üç satırdan oluşmaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt sene 1253(1837)

Kandırmadı şu fenanın

Lezzetine (burada ÷ yerine ı harfi kullanılmış)
ihraklaiftirak Doknalı (Dokna Kafkasya'nın
Karaçay bölgesinde bir Çerkez köyü.
www.abhazhaber.com/.../1889-tarihinde-kafkasyadan-karacay-cerkesk-ozerk-bolgesi)

.....

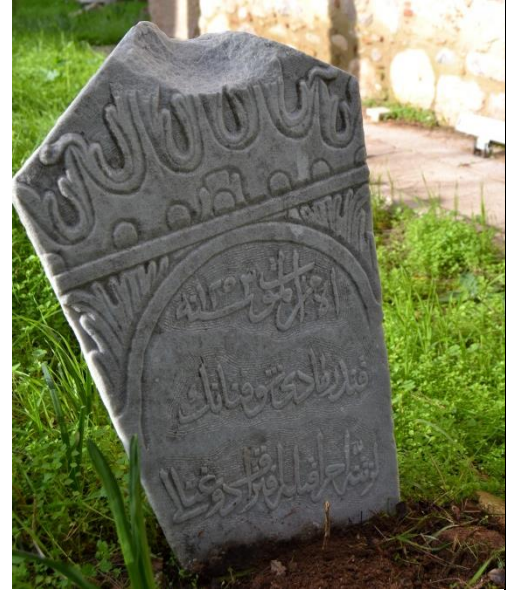

Foto: 21

22)

Tipi: Şâhide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 48cm x 25cm x 4cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kitabelik, kabartma tekniğiyle yazılmış, hafif sağa doğru eğimli üç satırdan oluşmakta üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-baki sene 1250(1834)

Kara imamın oğlu

Deveci seyyid.

Foto: 22

23)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 111cm x 27cm x 14cm, ayakucu taşı: 109cm x 36cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.**Yazı türü:** Rika.**Cinsiyeti:** Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kitabelik kabartma tekniğiyle yazılmış sekiz satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Merhum

ve mağfur

Cumayatalı (Bulgaristan'da Filibe'de Cuma Camii'nin bulunduğu ve halk arasında Cuma

Foto: 23

Meydanı olarak bilinen yer,
www.balturk.org.tr/tag/cumayata)
Cavlak el-hacı
Hüseyin Ağa
Ruhu için
El-fâtiha
Sene 1162(1748).

24)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 52cm x 16cm x 8cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kitabelikkabartma tekniği ile yazılmış altı satırdan oluşmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Merhum

Ve mağfur

Hüseyin Ağa

Ruhu için

Fatiha sene 1166 (1752).

Foto: 24

25)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 48cm x 24cm x 8cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Başucu taşı. (Başlık kısmı kırıktır.) Kitabelik kabartma tekniğiyle yazılmış, silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasında yerleştirilmiş sağa doğru eğimli dört satırdan oluşmakta, herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt

Sarı oğlu

Merhum ve mağfur

Halil ruhuna el-fatiha 5 ş (Şaban) sene 1202
(11 Mayıs 1788).

Foto: 25

26)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 56cm x 22cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti:(Belli değil)

Süsleme özellikleri: Başucu taşı. Tepeliği kırıktır. Kitabelik kabartma tekniğiyle yazılmış ve silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş altı satırdan oluşmaktadır. Metni oluşturan Arapça ifadeler, Arapça dil kurallarına uyulmadan yazılmıştır.

Kitabe metni:

3 (Teşrinü's-sâni) sene 1261(15 Kasım
1845)

El-abd-i âsi ve't-tevvab-ı ârifi

.....bu dünya fâni

Kalil-i sürur kesr-i gamı

Kalilömrüna fi dâr-ı dünya

Merca'na ile beyti't-turabi

.....

Foto: 26

27)

Tipi: Şâhide.**Başucu taşı:** 115cm x 40cm x 6cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Kadın.

Süsleme özellikleri: Alınlığı kaplayan ve bir barok yaprak içinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir. Kitâbelik yuvarlak bir kemerle ayrılmıştır. Bu kısımda sağa doğru eğimli ve kabartma tekniğiyle yazılmış altı satır bulunmaktadır.

Kitabe Metni:

Huve'l-bâki 12 şevval sene 1285 (26 Ocak 1869)

İlahi ravza-yıcenan

Eyle makamın heman

Hacı menla (*Molla* sözcüğünün eski ve kaba söyleniş şeklidir. Bk. Redhouse, 1978) zevcesi merhume

Emine menla ruhu için

fâtiha.

Foto: 27

28)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 108cm x 28cm x 7cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı ayakucu taşı. Kitabelikte kabartma tekniği yazılı, hafif sağa doğru eğimli, silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş beş satır bulunmakta, üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-hayy sene 1271 (1854)

İlahi ravza-yıcenan

Eyle makamın emin

Dızman oğlu

Ali oğlu Abdullah

Ruhuna fâtiha.

Foto: 28

29)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 81cm x 26cm x 4cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı başucu taşı. Kitabelikte kabartma tekniği ile yazılı altı satır silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiştir. Üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-hayy sene 1293 (1876)

İlahi ravza-yıcenan

Sagir İbrahim

Oğlu Ahmet ruhuna

Fatiha.

Foto: 29

30)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 94cm x 33cm x 5cm,
ayakucu taşı: 99cm x 33cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Tâlik.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen, alınlığı bitkisel motiflerle süslü tekne formunda başucu taşı. Kitabelikte yuvarlak bir kemerle ayrılmış ve üzerinde kabartma tekniği ile yazılmış, hafif sağa doğru eğimli ve silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş altı satır bulunmaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt Recep sene 1323(1905)

İlahi ravza-yıcenan

Eyle makam-ı cennet heman

Balcı oğlu Mustafa Ağa

Zevcesi Fatma Hanım

Ruhuna fatiha.

Foto: 30

31)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 70cm x 25cm x 6cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Alınlığı kaplayan ve bir palmet üzerinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda taşın tepelik formunu belirlemektedir. Kitabelik bölümü alınlıktan yuvarlak bir kemer ile ayrılmıştır. Kitabelikte hafif sağa eğimli dört satır düz ve kartuşsuz olarak yer almaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt sene 1299(1882)

Ali'nin kerimesi

Fatma ruhuna

fatiha.

Foto: 31

32)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 125cm x 29cm x 11cm, ayakucu taşı: 110cm x 39cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Sarık türü başlıklı ayakucu taşı. Sarık malzeme özelliği bakımından bu taş ile uyumlu değildir. Kitabelikte kabartma tekniği ile yazılı, sağa doğru eğimli ve silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş altı satır bulunmaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt

Okuya bir fatiha-yırahmeti'l-âlemîn

Durağı cennet ola fi makam-ı emin

Merhum ve mağfur Ali oğlu

Süleyman Ağa ruhuna fatiha

Sene 1191 (1777).

Foto: 32

33)

Tipi: Şâhide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 97cm x 34cm x 6cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Üçgen formlu alınlıklı başucu taşı. Alınlık dekoratif bir kemerle ikiye bölünmüştür. Alt kısma barok yapraklar, ortaya taç yapraklı bir çiçek, üst kısma yine barok yapraklar yerleştirilmiştir. Taşın gövdesi yaprak motifli bir şerit ile çerçevelenmiştir. Kitabelikte kabartma tekniği ile yazılı, düz kartuşsuz olarak yerleştirilmiş beş satır bulunmaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt

Merhume ve mağfure

Süleyman Ağa'nın kızı

Gülsüm kadın ruhuna

fatiha sene 1193 (1779).

Foto: 33

34)

Tipi: Şahide**Ölçüleri:** Başucu taşı: 70cm x 30cm x 5cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Kadın.

Süsleme özellikleri: Üçgen tepelik formunda aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Alınlık kısmında iki yanında tek katlı yapıların olduğu, iki katlı cephe tasarımlı ve çifte minareli bir cami tasviri yer almaktadır. Kitabelik yuvarlak bir kemer ve ona teğet düz bir şerit ile ayrılmıştır. Bu kısımda kabartma tekniği ile yazılmış ve düz kartuşsuz olarak yerleştirilmiş yedi satır yer almaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-muin

Bu merkade her kim ederse dua

Ede mahşerde şefa'at muhibba

Koca Süleyman Ağa'nın

Ehli merhume Ayşe kadın

Ruhuna fatiha

Sene 1333 (1914).

Foto: 34

35)

Tipi: Şahide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 80cm x 30cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Alınlık kısmını kaplayan ve bir yarım taç yapraklı çiçek üzerinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir. Kitabelik alınlıktan yuvarlak bir kemer ile ayrılmaktadır. Burada kabartma tekniği ile yazılmış, hafif sağa doğru eğimli ve silmelerle belirlenmiş kartuşlar içerisine yerleştirilmiş beş satır yer almaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-hayy sene 1275 (1858)

Tosun oğlu

Hasan kerimesi

Emine ruhuna

El-fatiha.

Foto: 35

36)

Tipi: Şahide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 80cm x 30cm x 5cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Sülüs.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen güllü sarıklı başucu taşı. Kitabelik kısmında kabartma tekniği ile yazılmış, silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş sekiz satır bulunmaktadır. Sarığın arkasından aşağı doğru bir çiçek (gül) motifi sarkmaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-baki sene 1253 (1837)

Beni kıl mağfiret ya rabb-i yezdan

Bi-hakki arş-ı azam nur-u Kuran

Gelip kabrim ziyaret eden ihvan

Ede kabrime bir fatiha ihsan

Doknalı Koca İmam

Merhum Mustafa Efendi

Ruhuna fatiha.

Foto: 36

37)

Tipi: Şahide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 70cm x 30cm x 4cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Tâlik.**Cinsiyeti:** Kadın.

Süsleme özellikleri: Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Alınlık bölümünü kaplayan ve bir saksıda yükselen akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir (İzmir örnekleri için bk., Daş, 2012: 151). Kitabeliği yuvarlak bir kemer alınlıktan ayırmaktadır. Burada kabartma tekniği ile yazılmış, ince silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş sağa doğru eğimli yedi satırlık bir kitabe yer almaktadır.

Kitabe metni:

Huve'l-baki sene 1292 (1876)

Ah ile zar kılarım gençliğime doyamadım

.....fani cihanda tûl ömür sürmedim

Derdime derman aradım bir ilacım

bulmadım

Takdir-i hüda bu imiş ta ezelde bilmedim

Postacı el-hac Halil Ağa kerimesi

Fatma Hanım ruhuna fatiha.

Foto: 37

38)

Tipi: Şahide.

Ölçüleri: Başucu taşı: 107cm x 32cm x 5cm, ayakucu taşı: 98cm x 35cm x 3cm.

Cinsi: Mermer.

Yazı türü: Rika.

Cinsiyeti: Erkek.

Süsleme özellikleri: Fes türü başlıklı başucu taşı. Kitabelik bölümünde hafif sağa doğru eğimli, kabartma tekniği ile yazılmış ve ince silmelerle belirlenmiş kartuşlar arasına yerleştirilmiş yedi satır bulunmaktadır. Ayakucu taşı tekne formunda olup üzerinde herhangi bir süs bulunmamaktadır.

Kitabe metni.

Huve'l-baki sene 1332 (1913)

Ya ilahi gelmişim divanına rahm et bana

Meskenim kıl lütfunla cenneti yar bana

Çün ecel geldi târmâr etti beni

Razıyım el-hükmü'l-lah bu imiş emr-i hüda

Balcızâde merhum Ali Ağa ruhuna fatiha.

Foto: 38

39)

Tipi: Şahide.**Ölçüleri:** Başucu taşı: 42cm x 22cm x 4cm.**Cinsi:** Mermer.**Yazı türü:** Sülüs.**Cinsiyeti:** Kadın.

Süsleme özellikleri: Alınlık bölümünü kaplayan ve palmet benzeri bir yapraktan yükselen akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir. Kitabelik alınlıktan yuvarlak bir kemerle ayrılmıştır. Bu bölümde kabartma tekniği ile yazılı, hafif sağa doğru eğimli, kartuşuz olarak yerleştirilmiş üç satır yer almaktadır.

Kitabe metni:

Ah mine'l-mevt sene 1302 (1884)

Hacı Efendi kerimesi

Havva Hanım ruhuna fâtiha.

Foto:39

Değerlendirme ve Sonuç

Samancıoğlu Câmii haziresinde yaptığımız çalışmalarda üzerinde bir süsleme ya da Arap alfabesiyle yazılmış bir kitabe bulunan çeşitli Osmanlı motifleriyle süslenmiş 39 adet mezar taşının dört tanesi XVII. yüzyıla, on yedi tanesi XVIII. yüzyıla, on altı tanesi XIX. yüzyıla, iki tanesi XX. yüzyıla ait olup bir tanesi ise tarihsizdir. Bunların on üç tanesi kadınlara, yirmi dört tanesi erkeklere aittir. İçlerinde iki tanesinin cinsiyeti, taşın toprak altında kalmış olmasından dolayı tespit edilememiştir. Yöre halkından olmayıp dışarıdan gelmiş olanlara ait beş adet mezar taşı bulunmaktadır. Kişilerin ölüm nedenleri hakkında yalnızca bir tanesinde kalp krizi şeklinde bilgiye rastlanmıştır. Hazirede yalnızca Balcıoğlu ailesine ait dört adet mezar bulunmaktadır.

İki numaralı mezar taşındaki tarihlemeye bir yanlışlık olduğu kanaatindeyiz. 7 şevval 1336 hicri tarihi, Rûmî 16 Temmuz 1334 tarihine denk gelmektedir oysa taşın üzerindeki tarih 26 Temmuz 1333 şeklinde yazılmıştır. Üç numaralı mezar taşının da tarihleme kısmında ay Rûmî, yıl Milâdî olarak verilerek ilginç bir özellik ortaya çıkmıştır.

Hazirede lâhit türünde bir adet mezar dışında tamamının şâhideli tipte yapıldığı saptanmıştır. Yazı türü olarak sülüs daha çok tercih edilmiştir. Altı tanesi rika, beş tanesi tâlik ve bir tanesi nesih, diğerleri sülüs ile yazılmıştır.

Şâhidelerde, kalker olan iki tanesi dışında, malzeme olarak mermer tercih edilmiştir.

Hazirede cami tasvirli başucu taşı sayısı sadece ikidir. (Bk., No. 20 ve 34). Her ikisi de kadın mezar taşıdır ve 1838 ile 1914 yıllarına aittir. XVIII. ile XX. Yüzyıllara ait cami tasvirli mezar taşlarının Batı Anadolu Bölgesindeki hazire ve mezarlıklarda yaygın olduğu, bu tür tasvirlerin kadın mezar taşlarında tercih edildiği araştırmalarla ortaya konulmaktadır (Daş, 2010: 121; Varol, 2018: 613).

İncelediğimiz mezar taşları süsleme programı açısından ele alındığında; hazirede, bitki desenli bezemeler, mimari tasvir, kandil, ay yıldız gibi çeşitli bezeme tür ve formlarının yanı sıra şâhidelerin silindirik ya da prizmatik şekillerde yapıldığı uygulamalarla, çeşitlilik arz eden bir repertuar sunduğu görülmektedir. Bu öğelerin dökümü Tablo 1’de verilmiştir.

TABLO 1: Süsleme İhtiva Eden Şâhidelerin Dökümü

Yıl	Cinsiyet	Süsleme Öge ve Özellikleri	Kat. No:
1779	kadın	Alınlık dekoratif bir kemerle ikiye bölünmüştür. Alt kısma barok yapraklar, ortaya taç yapraklı bir çiçek, üst kısma yine barok yapraklar yerleştirilmiştir. Taşın gövdesi yaprak motifli bir şerit ile çerçevelenmiştir.	33
1837	?	Alınlık barok karakterli yapraklarla doldurulmuştur.	21
1837	erkek	Güllü sarıklı başucu taşı.	36
1838	kadın	Alınlık kısmının sol tarafında dilimli kubbeli ve tek minareli bir cami, sağ tarafında bir bina tasviri yer almaktadır.	20
1858	kadın	Alınlık kısmını kaplayan ve bir yarım taç yapraklı çiçek üzerinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir.	35
1869	kadın	Alınlığı kaplayan ve bir barok yaprak içinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir.	27
1876	kadın	Alınlık bölümünü kaplayan ve bir saksıda yükselen akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir.	37

1882	kadın	Aşağıdan yukarıya doğru genişleyen başucu taşı. Alınlığı kaplayan ve bir palmet üzerinden yükselen stilize akant yaprakları iki yanda taşın tepelik formunu belirlemektedir. Kitabelik bölümü alınlıktan yuvarlak bir kemer ile ayrılmıştır	31
1884	kadın	Alınlık bölümünü kaplayan ve palmet benzeri bir yapraktan yükselen akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir. Kitabelik alınlıktan yuvarlak bir kemerle ayrılmıştır.	39
1894	kadın	Bir saksıdan yükselen stilize akant yaprakları iki yanda tepelik formunu belirlemektedir.	14
1899	erkek	Silindir formundadır	5
1917-18	kadın	Lahit türü mezar. Ayakucu taşında alınlık ve kitabelik dekoratif bir kemerle ayrılmıştır. Alınlık iki yandan koçboynuzları ile hareketlendirilmiş ve içi lale motifleri ile doldurulmuştur. Ayakucu taşı: Bitkisel bir görünümde verilmiş kandil motifi ile doldurulmuştur .	2
1902	erkek	Silindir formundadır...	11
1905	kadın	Alınlığı bitkisel motiflerle süslü tekne formunda başucu taşı.	30
1909	erkek	Silindir formundadır	6
1914	kadın	Alınlık kısmında iki yanında tek katlı yapıların olduğu, iki katlı cephe tasarımlı ve çifte minareli bir cami tasviri yer almaktadır.	34
1921	kadın	Alınlıkta iki yana doğru sarkan lale motifi.	1
1927	erkek	Üçgen alınlıklı prizmatik bir mezar taşıdır. Gövdenin yan yüzünde üzüm salkımı motifi yer almaktadır. Gövdenin ön yüzünde yer alan kitabe metni, oryantalist üslupta bir sivri atnalı kemer içinde verilmiştir.	4
1929	erkek	Ay-yıldızlı alınlık. Ayakucu taşı da kazıma tekniği ile bitkisel süslemeli.	13

KAYNAKÇA

Acar, T. (2011), *Menderes'teki Türk Eserleri*, İzmir: Menderes Belediyesi Kültür Yayınları.

- Acar, T. (2019). Samancıoğlu Camii (İzmir/Menderes) Haziresindeki Osmanlı Ve Erken Cumhuriyet Dönemi Mezar Taşları. *Electronic Turkish Studies*, 14(3), 977-1022.
- Balata, R.Y., Ustura, N. (1990), *Bergama Müzesi Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*, İzmir: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.
- Çakmak, E.; Daş. Ş. (2013) Karşıyaka'nın Taş Çiçekleri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 29(1), 341-354.
- Daş, E. (2010), Bozdoğan Mezar Taşları, *Sanat Tarihi Dergisi*, XIX(2), 109-127.
- Daş, E. (2012). İzmir'de Taş Çiçekler. *Kemeraltı Haziresindeki Mezar Taşları*, İzmir: İBBKK, 75.
- Derman, U. (1975), Mezar Kitabelerinde Yazı Sanatımız, *Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu Belleteni*, S.49/328.
- Kalfazade, S., Ertuğrul. Ö. (1989), Kandil ve Kandilin Motif Olarak Anadolu Türk Sanatındaki Kullanımı Üzerine, *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, C.2, 23-24.
- Kütükoğlu, M. S. (2000), *XV. ve XVI. Asırlarda İzmir Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı*, İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını.
- Redhouse. (1978), Redhouse.T. J. W. (Ed.), *Turkishand English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Steingass, F. (1998), *Persian-English Dictionary*, Beyrut: Typopress
- Telci, C.,Mert, H.ve Gökçe, T.(2003), *Seydiköy'den Gaziemir'e bir Kentleşme Süreci*, İzmir: Gaziemir Belediyesi Kültür Yay.
- Varol, A. H. (2018), Aydın Kuşadası Adalızade Mezarlığı Mimari Tasvirli Osmanlı Mezar Taşları,I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi (19-21 Ekim 2018, Kuşadası), Aydın: *Yeni Fikir Dergisi Yayınları ve ADÜ*, 601-622.

İnternet Kaynakları

<http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR-77462/menderes.html> (Erişim Tarihi: 01.01.2020).

www.abhazhaber.com/.../1889-tarihinde-kafkasyadan-karacay-cerkesk-ozerk-bolgesi (Erişim Tarihi: 01.01.2020).

www.balturk.org.tr/tag/cumayata (Erişim Tarihi: 01.01.2020).